

Міністерство освіти і науки України
Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра германської і фіно-угорської філології
Курсова робота на тему: Функціонування етикетних формул
вітання/прощання в англійській та українській мовах

студентки групи Па 01-21
факультету германської філології і перекладу
денної форми здобуття освіти
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.041 Германські мови та літератури
(переклад включно), перша – англійська
освітньо-професійної програми Англійська мова і друга іноземна мова:
усний і письмовий переклад у бізнес-комунікації

Басовець Вероніки Олександрівни

Науковий керівник:

доктор філологічних наук,

доцент Шутова М. О.

Національна шкала

_____

Кількість балів

_____

Оцінка ЄКТС

_____

Київ 2023

Ministry of Education and Science of Ukraine
Kyiv National Linguistic University
Department of Germanic and Finno-Ugrian Philology

Term Paper

Functioning of greeting/farewell etiquette formulas in English and Ukrainian

Basovets Veronika

Group Pa 01-21

Faculty of German Philology and
Translation

Research Adviser

Assoc. Prof.

DrSc (Linguistics) Mariia Shutova

Kyiv 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕТИКЕТНИХ ФОРМУЛ ВІТАННЯ ТА ПРОЩАННЯ.....	5
1.1. Поняття мовного етикету та його функції.....	5
1.2. Етикетні формули як складова мовного етикету.....	7
1.3. Класифікація етикетних формул	8
Висновки до першого розділу.....	9
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФОРМУЛ ВІТАННЯ І ПРОЩАННЯ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ.....	11
2.1. Способи вираження вітання в англійській та українській мовах	11
2.2. Способи вираження прощання в англійській та українській мовах	14
2.3. Порівняльна характеристика вживання формул вітання і прощання в англійській та українській мовах	16
Висновки до другого розділу	17
ВИСНОВКИ.....	18
РЕЗЮМЕ	20
Список використаної літератури	22

ВСТУП

Мовний етикет – це важлива складова загального етикету, яка окреслює норми та регулює мовленнєву поведінку людей у конкретній комунікативній ситуації, залежно від її обставин. Дотримання цих правил сприяє успішному налагодженню контакту між співрозмовниками.

Мовний етикет як вагомий аспект процесу спілкування є об'єктом численних досліджень таких вчених, як Н.І. Формановська, Л.В. Зубкова, Л.Ф. Чернікова, Д.І. Ганич та І.С. Олійник.

Об'єктом дослідження курсової роботи є етикетні формули вітання та прощання в англійській та українській мовах.

Предметом дослідження є функціонування та використання даних етикетних формул у процесі комунікації між людьми в контексті норм вітань і прощань в українському суспільстві та англомовних країнах.

Метою даної роботи є зіставлення етикетних формул вітань в українській та англійській мовах і виявлення їхніх ізоморфних та аломорфних рис.

Завдання дослідження:

- 1) визначити поняття «етикетних формул» та охарактеризувати їхні функції.
- 2) розглянути класифікації та особливості етикетних формул вітання.
- 3) дослідити засоби вираження вітання в англійській та українській мовах.
- 4) виявити спільні та відмінні риси побудови формул вітання в англійській та українській мовах та проаналізувати їх.

Методика дослідження

У даній роботі використана комплексна методика, що поєднує загальнонаукові: аналіз наукової літератури з досліджуваної проблематики та синтез отриманих даних – та спеціально-мовознавчі методи дослідження, серед яких: зіставний метод - для аналізу подібностей та відмінностей у використанні етикетних формул вітання/прощання в англійській та

українській мові; кількісні підрахунки - для встановлення частотності вживання певних засобів вираження вітання і прощання.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕТИКЕТНИХ ФОРМУЛ ВІТАННЯ ТА ПРОЩАННЯ

1.1. Поняття мовного етикету та його функції

Мовний етикет є невід'ємною частиною культури мови, дотримання правил якого, необхідне для налагодження позитивних та ефективних взаємовідносин між людьми. Нехтування цими нормами може призвести до непорозумінь, конфліктів та образ. Аби уникнути негативних наслідків таких дій, варто розвивати культуру мовлення та дотримуватися мовного етикету.

Щоб детальніше зрозуміти поняття «мовного етикету» варто розділити його на дві частини: мова та етикет. Мова – це знакова система, яка використовується для вираження думок, бажань, поширення інформації, налагодження контактів з людьми тощо (О. Савенкова et al., 2015). Етикет – це правила поведінки в суспільстві, які вважаються прийнятними у різних сферах життя (Красніцька, 2021). З'єднавши цих два поняття, отримуємо «мовний етикет», тобто правила використання мови як системи знаків для вираження міркувань та налагодження взаємин між людьми, які є підходящими у різних сферах суспільного життя. Л.В. Зубкова та Л.Ф. Чернікова пояснюють значення мовного етикету як використання певних комунікативних фраз залежно конкретної ситуації спілкування, місця й обставин розмови (Зубкова & Чернікова, 2013). За «Словником лінгвістичних термінів» Д.І. Ганича та І.С. Олійника: «мовний етикет - це національно специфічні правила мовної поведінки, які реалізуються в системі стійких формул і виразів, що рекомендуються для використання в різних ситуаціях ввічливого контакту зі співбесідником, зокрема під час привітання, знайомства, звернення до

співбесідника, висловлення подяки, прощання тощо» (Ганич & Олійник, 1985: 133). З наведених вище визначень можна зробити висновок про суть та важливість мовного етикету, а саме – дотримання його правил допомагає успішно встановити контакт зі співрозмовником, породжує довіру та доброзичливе ставлення мовців одне до одного. Встановлення контакту між співрозмовниками – це одна з ключових функцій мовного етикету.

Формановська Н.І. нараховує близько шести функцій мовного етикету: фатичну, конотативну, регулятивну, імперативну, апелятивну та емотивну (2005).

Фатична, тобто контактна функція – налагодження контакту та підтримання спілкування між співрозмовниками. З цією метою використовуються сталі фрази для вираження вітання чи прощання, які створюють атмосферу шани та приязності (Климентова, 2014).

Конотативна, тобто функція ввічливості – вираження почуттів та емоцій за допомогою вербальних та невербальних засобів спілкування, при цьому дотримуючись ввічливої поведінки та певної дистанції між співрозмовниками (Біляк, 2013).

Регулятивна функція – використання етикетних норм спілкування в конкретній ситуації для упорядкування дій учасників комунікації, дотримання субординації й тактовності між ними (Деревянко, 2019).

Імперативна, тобто функція впливу – застосовується для спонукання співрозмовника до певної дії або реакції. Вона реалізується, в основному, через використання етикетних формул поради, прохання, наказів та заборони (Косенко, 2011).

Апелятивна або звертальна функція – оснований на зверненні до співбесідника для отримання відповіді чи реакції від нього. Вона схожа на імперативну функцію, оскільки також має на меті вплинути на іншу людину через накази, прохання або інструкції.

Емотивна, тобто емоційно-експресивна функція – полягає у вираженні власних емоцій, почуттів або настрою і реалізується за допомогою етикетних формул похвали, компліменту, співчуття, вибачення.

Всі ці функції є тісно між собою пов'язаними та сприяють ефективному вибудовуванню спілкування та відносин між співрозмовниками, а також допомагають коректно виражати свої почуття чи настрій для встановлення емоційного контакту між людьми.

1.2. Етикетні формули як складова мовного етикету

Етикетні формули – це усталені мовні конструкції, які є вагомим компонентом мовного етикету, оскільки сприяють налагодженню та підтримці контакту між людьми. Ці сталі вирази допомагають виражати власні почуття, емоції, спонукати свого співрозмовника до дій через прохання, накази чи поради, вибудовувати повагу та дистанцію одне з одним.

Як зазначали вище Д.І. Ганич та С.І. Олійник, мовний етикет реалізується завдяки шаблонним формулам ввічливості, що використовуються та регулюються залежно від конкретної ситуації, зокрема під час вітання, звернення до співбесідника, висловлення подяки чи прохання та прощання (Ганич & Олійник, 1985). Застосовуючи етикетні формули у своєму мовленні, людина транслює культурні традиції та норми поведінки притаманні її народу, адже кожен етнос має свою систему виразів та мовних норм, які називаються мовленнєвим етикетом. Мовленнєвий етикет - це загальнонаціональний кодекс правил шанобливості, що склався в певному культурному середовищі історично і передається з покоління в покоління як еталон гідної мовленнєвої поведінки людини (Білавич та ін., 2023). Він ґрунтується на словесній багатоманітності, що є відображенням національно-мовної індивідуальності. Відповідно, якщо людина збагачує своє мовлення етикетними формулами ввічливості впродовж усього комунікативного процесу – це свідчить про

високий рівень її розумового та морального розвитку, а також слугує індикатором інтелігентності особи.

Окрім передачі культурної ідентичності свого народу, при дотриманні правил мовного етикету через використання етикетних формул людина здатна справити позитивне враження на співрозмовника, чим посприяє ефективному та гармонійному спілкуванню. Такі сталі вирази ввічливості роблять людське мовлення більш привітним, чемним та шанобливим, що сприяє зближенню мовців та уникненню конфліктів. А в разі виникнення непорозумінь слугуватиме каталізатором їх вирішення у цивілізованій та екологічній спосіб, що є особливо важливим у навчальній та робочій сферах.

1.3. Класифікація етикетних формул

Залежно від функцій етикетних формул, їх можна поділити на кілька категорій:

1. Вітання: «Доброго ранку», «Добрий день», «Добрий вечір», «Привіт».
2. Прощання: «До побачення», «До зустрічі», «На все добре».
3. Подяка: «Дякую», «Спасибі», «Гречно дякую».
4. Вибачення: «Вибачте», «Перепрошую», «Даруйте».
5. Прохання: «Будь ласка», «Чи не могли б ви», «Будьте ласкаві».
6. Привітання: «Вітаю», «З днем народження», «З прийдешніми святами».
7. Запрошення: «Запрошую Вас на ...», «Буду радий Вас бачити на ...».
8. Звертання: «Шановна пані», «Вельмишановний пане».

Згідно матеріалів Всеукраїнської наукової конференції "Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства" (Євтушенко, 2019), за ступенем офіційності етикетні формули поділяють на:

1. Офіційні, тобто ті, які вживаються у формальних ситуаціях. Наприклад, під час ділового листування, церемоній вручення нагород, ділових зустрічей та в офіційній документації. До них належать вирази: «Шановний пані/пане», «Будь ласка, зверніть увагу», «З повагою».

2. Неофіційні, а саме ті, які використовуються у неформальних, повсякденних ситуаціях та можуть мати емоційне забарвлення. Наприклад: «Привіт», «Як справи», «Все буде добре», «Вау, це так круто».

На основі статті Жук (Лаврик) Д. С. «Особливості мовленнєвого етикету української лінгвокультури» етикетні формули можна класифікувати за їхнім емоційним забарвленням. До них належать такі вирази:

1. Нейтральні, тобто шаблонні вирази, які використовуються у стандартних комунікативних ситуаціях: «Дякую», «Вибачте», «Будь ласка».
2. Позитивно забарвлені формули: «Рада Вас бачити», «Ти сьогодні чудово виглядаєш», «Ти молодець», «Щиро вітаю Вас». Таки вирази вживаються для передачі компліментів, позитивних емоцій та схвалення.
3. Негативно забарвлені формули: «На жаль, я не можу...», «Боюся, що це неможливо», «Вибачте, та я нічим не можу допомогти», «Шкодую, але...». Такі вирази використовуються для передачі жалю, вибачення та відмови.

Отже етикетні формули можна розкласифікувати залежно від їхніх функцій, ступеня офіційності та емоційного забарвлення. Аби коректно та доречно використовувати етикетні формули, необхідно звертати увагу на конкретну комунікативну ситуацію, в якій знаходиться людина. Іншими важливими факторами, на які потрібно взяти до уваги – це вік та соціальний статус співрозмовника. Вміння правильно вживати етикетні формули свідчить про освіченість та культуру людини.

Висновки до першого розділу

У першому розділі курсової роботи розглядалися теоретичні основи дослідження етикетних формул в контексті мовного етикету. Наводилися

поняття мовного етикету його функцій, етикетних формул та їхня класифікація. Узагальнюючи, можна зробити висновок, що мовний етикет – це сукупність стійких мовних форм та виразів, які вживаються для встановлення контакту між людьми, залежно від конкретної ситуації, в якій вони перебувають. Мовний етикет – це важлива складова культури мовлення кожного народу, яка виконує наступні функції: фатичну, конотативну, регулятивну, імперативну, апелятивну та емотивну.

У першому розділі було також розкрито поняття етикетних формул та проведено їхню класифікацію. В цілому, дані вирази можна поділити на кілька категорій відповідно до їхніх функцій, ступеня офіційності та емоційного забарвлення. Знання та вміння використовувати етикетні формули необхідне для коректного вираження емоцій та поваги між людьми й уникнення конфліктів.

Підсумовуючи, можна зазначити, що поглиблення знань у царині мовного етикету та його функцій є важливим не тільки для ділової, а й повсякденної комунікації, адже включає в себе використання фраз та слів для вираження вітання, прощання, подяки, вибачення, поздоровлення, звертання та запрошення, які є значущою частиною будь-якої комунікативної ситуації, незалежно від її ступеня офіційності чи емоційності.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФОРМУЛ ВІТАННЯ І ПРОЩАННЯ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

2.1. Способи вираження вітання в англійській та українській мовах

Вітання є одним з ключових елементів мовного етикету, оскільки воно задає тон початку спілкування. Окрім цього, саме етикетні формули вітання вважаються базою при вивченні іноземної мови та складають основну масу словникового запасу на початках (Прохоренко, 2018). Вираження вітання в українській та англійській мовах відбувається за допомогою усталених слів та виразів. Залежно від ситуації та контексту вітання можна поділити на такі категорії: нейтрально-побутове, приватне, службове, суспільне, побутово-господарське, релігійне та національно-марковане (Баліцька, 2018: 143-144).

Нейтрально-побутові вітальні фрази вживаються у повсякденному спілкуванні, як зі знайомими, так і малознайомими людьми, але найчастіше з останніми. Дані вирази є неформальними, загальноприйнятими і можуть вживатися у будь-яку пору доби. В українській мові до цієї категорії належать: «Привіт», «Добрий день», «Добрий вечір», «Мої вітання», «Здрастуйте», «Здоровенькі були», «Радий Вас/тебе бачити». Деяким етикетним формам вітання притаманні регіональні особливості, наприклад: «Добрий вечур» (на Західному Поліссі), «Здрасті» (Поділля), «Дай, Боже, розуму» (на Волині) тощо. Національний мовний колорит в українській мові має й усталений зворот «Здоровенькі були!» (2022). В англійській мові формули вітання на нейтрально-побутовому рівні представлені наступними фразами: «Hello», «Hi» (одне з найпоширеніших привітань англійською мовою серед друзів чи товаришів), «Good Morning!» або просто «Morning» (більш неформальний спосіб сказати "Good Morning!"), «Good afternoon», «Good evening» (Spengler, 2021).

У контексті приватного вітання, а саме при комунікації з близькими людьми, членами сім'ї, родини, друзями, в українській мові використовуються фрази «Привіт», «Здоров», «Як ти?» (часто використовується зі словом

паразитом «Ну» - «Ну як ти там?»), «Як життя?»). А в англійській на такі випадки існують вирази «Ні», «How are you doing?», «How is it going?», «Nice to see you» та більш фамільярна конструкція, яка є поширеною серед молоді «What's up?», хоча дослівно вона перекладається «Як справи», але це просто вітання, а не питання і не потребує відповіді-пояснення.

Службове вітання вживається в офіційно-службових обставинах, наприклад, на початку презентації, ділової зустрічі або телефонної розмови, при зверненні до колег, керівників, клієнтів та характеризуються формальним тоном. В українській мові для таких ситуацій використовують вирази: «Доброго ранку, пане/пані», «Добрий день» або більш формальний його аналог «Добридень», «Вітаю», «Шановні колеги, пані та панове» - найбільш поширене вітання на початку різноманітних заходів, як нарад чи зборів. Метою таких вітань – є створення офіційної та шанобливої атмосфери у контексті офіційно-ділового дискурсу. В англійській мові в даних ситуаціях використовуються фрази: «Good morning/afternoon/evening Mr. Mrs.», «It is a pleasure to meet you», «Pleased to meet you». Якщо люди вперше зустрічаються, у такому разі під час представлення себе, окрім стандартних етикетних формул вітання, потрібно вказати ім'я та посаду (Хірат, 2023).

Суспільні вітання вживаються під час публічних виступів, на різноманітних зібраннях, святах, лекціях – тобто при зверненні до аудиторії. Такі вирази можуть бути більш урочистими порівняно з нейтральними. В українській мові до таких фраз належать: «Шановні пані та панове, добрий вечір», «Доброго ранку шановні студенти», «Дорогі друзі, вітаємо». В англійській мові використовуються наступні етикетні формули: «Good evening, ladies and gentlemen», «Hello, everyone!»; у контексті навчання носії англійської мови послуговуються виразами «Good morning fellow classmates/ students/ colleagues», для привітання перед початком заняття, наради чи просто бесіди. Отже, суспільні вітання використовуються в комунікативних ситуаціях, у яких беруть участь велика кількість людей.

Побутово-господарські вітальні фрази вживаються у повсякденному житті для вираження ввічливості, привітності, поваги та побажання успіху чи легкої роботи. В українській мові до таких виразів належать: «Боже помагай», «Дай, Боже, щастя/здоров'я», а у відповідь можна почути «Дай, Боже, й Вам» (застосовуються для побажання легкої та вдалої роботи). Зазвичай такі вирази використовуються як вітання, прощання або подяка, маючи релігійне підґрунтя, а саме звернення до Бога. Такі фрази є найбільш вживаними у сільських регіонах Заходу України, зокрема Галичини (Gazeta.ua., 2013). В англійській мові також є схожі фрази, які мають релігійний підтекст: «God bless you», «God bless your labor», «May God give you strength», проте, на відміну від української мови та культури, в англійській ці вирази вживаються не в побутових ситуаціях для звичайного вітання, а радше в релігійному контексті, тобто в церквах, храмах чи на святах, у релігійному контексті. Для вітань на побутово-господарському рівні в англійській мові використовуються звичайні нейтральні фрази, як «Hello», «Heу», «Howdy» (скорочення від «How do you?», використовується в сільських регіонах США).

Релігійними вітаннями послуговуються в контексті релігійних свят, наприклад Різдва чи Великодня. Дані фрази – це спосіб привітати співрозмовників зі святом, побажати їм добра та благословення та, зокрема, прославити ім'я Бога. Використовуються ці вирази серед кола людей, які сповідують одну віру та належать до однієї конфесії. Наприклад, в українській мові на Різдво вітаються «Христос народився! - Славимо Його!» або «Христос ся рождає! – Славимо Його!». На Великдень найбільш поширеною фразою в україномовному суспільстві є «Христос воскрес», а відповіддю на неї є – «Воістину воскрес». В англійській мові також є відповідники цим вітанням, а саме: на Різдво «Christ is born – Glorify him», проте найбільш вживаною є фраза «Merry Christmas»; на Великдень кажуть: «Happy Easter», що є нейтрально забарвленою фразою, а в США є поширеним схоже вітання, як і в українській мові – «Christ is risen – Indeed He is risen», але воно не використовується як вітання, радше як напис на листівці або на постерах.

Національно-марковані вітання використовуються між представниками однієї культури або нації та відображає особливості менталітету і звичаї певного народу. В українській мові до таких фраз належать: «Слава Україні! – Героям слава», а в англійській, зокрема в США – «God bless America», у Великобританії використовують вираз «God save the King/Queen», що є водночас назвою її неофіційного гімну (Dimont). Даний вираз використовується для вираження відданості та поваги короні, тобто монарху.

2.2. Способи вираження прощання в англійській та українській мовах

Прощання є не менш вирішальним фактором налаштування позитивного контакту з людиною, ніж вітання. Є кілька способів вираження прощання як в українській, так і в англійській мові залежно від контексту мовного дискурсу. За Е. С. Ветровою етикетні формули прощання в українській мові можна поділити на: прощання на короткий термін; ті, які застосовуються в офіційних ситуаціях та в неофіційних (Ветрова, 2007). До цих виразів в українській мові є фрази-відповідники в англійській, які використовуються в аналогічних або схожих контекстах.

Прощання на короткий термін вживаються, коли мовці мають намір знову зустрітися найближчим часом і, в українській мові на такі випадки використовуються фрази: «До побачення!» - більш формальний спосіб вираження прощання, «Побачимося!», «До зустрічі!», «Зустрінемося!», «До завтра/вечора/вівторка/вихідних!» - у випадку, якщо зустріч проходить віч-на-віч - «До зв'язку!», «Зв'яжемося!», «Спишемося!», «Зідзвонимося!», - якщо зустріч проходить онлайн (2024). В англійській мові також є вирази, які застосовуються з метою висловлення бажання побачитися в майбутньому: «Goodbye» - еквівалент українського «До побачення», також має формальне значення та є найбільш універсальною фразою вираження прощання; «See you» та «Bye for now» - неформальні та дружні способи вираження прощання маючи на меті зустрітися знову; «Talk to you soon»; «Catch you later»; «Bye» - найбільш вживана фраза у Великій Британії (International House Bristol, 2016).

Вищезгадані етикетні формули вітання можна поділити на формальні та неформальні. До формальних фраз відносяться ті, які використовуються у професійному середовищі, наприклад на бізнес зустрічах, презентаціях, урочистих заходах при зверненні до осіб на «Ви». В українській мові до таких виразів належать: «До побачення», «До зустрічі», «Прощавайте» - частіше використовується в творах художньої літератури, ніж усному мовленні. В англійській мові вживаються наступні офіційні вирази прощання: «Goodbye»; «Farewell» - більш формальний вислів, ніж «Goodbye» та є еквівалентом до українського «Прощавайте», використовується також в літературі або формальних промовах; «Until we meet again» - використовується в писемному мовленні та підходить для формальних ситуацій, коли співрозмовники не знають, коли сконтактуються знову; «Take care» - ввічливий і лагідний спосіб попрощатися в офіційній обстановці, що демонструє увагу і зацікавленість у стані справ людини.

До неформальних етикетних формул прощання в українській мові можна віднести: «Побачимось»; «До зустрічі»; «Всього доброго» - використовуються для побажання позитиву і добра, але водночас її вживають при прощанні; «На добраніч» або просто «Добраніч» - використовуються в повсякденному спілкуванні для побажання хорошої ночі та снів не залежно від віку людини і соціального статусу (Циганок & Іванова, 2020). В англійській мові до неформальних етикетних формул прощання належать: «Bye»; «See you soon»; «See ya», «Peace out» (невимушений спосіб сказати бувай, яке несе тепле та привітне значення) та «Later days» (дослівно означає «останні дні», але як сленг має таке ж значення, як і «See you later») - це сленгові фрази на позначення прощання, які активно використовує американська молодь (Lesinska & Holiuk, 2021).

Використання етикетних формул прощання має важливе значення для налагодження спілкування та забезпечення позитивної і шанобливої атмосфери. Прощальні фрази потрібні для лаконічного завершення спілкування та справлення позитивного враження на співрозмовника. Дані

фрази можуть використовуватися як в усному спілкуванні: на конференціях, бізнес-зустрічах, презентаціях - так і в писемному мовленні: в листуванні, як паперовому, так і електронному.

2.3. Порівняльна характеристика вживання формул вітання і прощання в англійській та українській мовах

В обох українській та англійській мовах існують етикетні формули вітання та прощання, за допомогою яких мовці можуть ефективно почати, підтримувати та завершити спілкування. В англійській мові робиться особливий акцент на використанні етикетних формул ввічливості в офіційно-діловому дискурсі, оскільки це є ознакою вихованої людини, а хороші манери, як і інші особисті якості, високо цінуються в пристойному суспільстві. Будь-яке відхилення від мовного етикету сприймається як прояв поганих манер або дешевий жарт (Kultanova et al., 2012). Схожі правила діють, зокрема і в українському суспільстві. Окрім цього, використання етикетних формул ввічливості сприяє приємному та поважливому перебігу комунікативної ситуації та отриманню позитивних вражень від комунікації. Сталих фраз, які підходять для кожної ситуації практично не існує в мовах, натомість потрібно правильно підбирати слова, залежно від контексту, соціальних статусів співрозмовників, рівня офіційності чи близькості стосунків.

Проаналізувавши формули вітання та прощання в українській та англійській мові, можна зазначити, що в українській мові більше розмаїття етикетних формул, на що повпливали багатша історична та культурна спадщина. Однак, в англійській мові також є велика кількість вітальних та прощальних фраз, оскільки дана мова широкоживана у кількох країнах, які мають відносно різні культури та історію, які об'єднують в одну мову. Окрім цього українській мові притаманні більша доброта, сердечність, душевність та простота, тоді як англійській – більш стандартні фрази, які можна використовувати у різних контекстах. В українській мові більша доброта проявляється, насамперед, в тому, що: 1) кореневим словом значної кількості

українських висловів є слова з коренем добр-, здоров-: «Добрий день/вечір», «На все добре», «Здоровенькі були». До того ж в українській мові притаманні вислови, які виражають доброзичливість: «Дай Боже здоров'я», «Доброго ранку», «Боже помагай» (Лужецька, 2013: 511).

Важливо зазначити, що в українській та англійській мовах є кілька еквівалентних найбільш вживаних серед свого народу фраз вітання та прощання, як «Добрий день» - «Good afternoon», «Привіт» - «Hello», «До побачення» - «Goodbye», «Прощайте» - «Farewell». Вони мають ідентичні значення та вживаються в однакових контекстах. Іншою спільною рисою мов є динаміка розвитку етикетних формул вітання та прощання, яка пов'язана зі змінами в культурі, суспільстві, моді та технологіях. Наприклад, в українській мові все рідше вживаються вирази «Здрастуйте» та «Прощайте», а в англійській – «bye-bye»; в українській та англійській все частіше використовуються неформальні вітання та прощання в більш повсякденному житті, а часом навіть і в більш формальних ситуаціях, як на роботі або під час навчального процесу, коли викладачі до студентів можуть звернутися словом «Привіт всім» на загальній зустрічі, аби встановити ближчий контакт.

До основних відмінностей між вітаннями та прощаннями в українській та англійській мовах можна віднести поширеність в першій виразів з релігійним підтекстом, на що вплинули культурно-історичний аспект. В англійській мові більш поширені неформальні етикетні формули вітання та прощання, що пов'язано з більш неформальним стилем спілкування.

Висновки до другого розділу

Проаналізувавши етикетні формули вітання та прощання в українській та англійській мовах і, визначивши специфіку їх використання, можна зробити висновок, що обидві мови мають низку сталих фраз та виразів, які використовуються в різних комунікативних ситуаціях залежно від їхнього виду дискурсу.

В українській мові етикетним формулам притаманна більша приязність та люб'язність, а також характерний релігійний підтекст. Окрім цього українській мові притаманна більша варіативність фраз, оскільки вони включають в себе розмовну, літературну мову та діалекти.

В англійській мові більш поширеними є універсальні фрази з нейтральним підтекстом, які можна використовувати практично у будь-якій комунікативній ситуації. Окрім цього в даній мові більш поширені неформальні вітання та прощання, як «Hi», використання яких більш притаманне для неофіційного дискурсу, тобто між друзями або членами сім'ї, проте даний вираз активно використовується і в офіційному дискурсі.

На основі даного дослідження було виявлено, що доречність використання етикетних формул вітання та прощання регулюється залежно від ситуації, в якій перебувають співрозмовники, їхнього соціального статусу, рівня близькості та пори доби. Наприклад, в офіційно-діловому стилі не варто вживати скорочені формули, як: «Howdy», «What's up», «See ya»? на відміну від неофіційного.

Не дивлячись на відмінні риси етикетних формул вітання та прощання в українській та англійській мовах, варто зазначити, що вони несуть одне й теж значення, а саме – налагодження позитивного контакту зі співрозмовником та підтримання приємного комунікативного процесу. У висновку, варто зазначити, що не існує ідеально підходящих етикетних формул в жодній з мов, оскільки вибір виразу вітання та прощання залежить від контексту ситуації, культурних норм а також особистих вподобань мовців.

ВИСНОВКИ

У даній роботі досліджувалося застосування етикетних формул вітання та прощання в українській та англійській мовах. У теоретичній частині розглядалося поняття мовного етикету та характеризувалися його функції. Розглянулася класифікація та особливості етикетних формул вітання. Звідси

відомо, що мовний етикет – це правила використання мови як системи знаків для налагодження взаємин між людьми, які є доречними у різних комунікативних ситуаціях. Мовний етикет є важливим компонентом будь-якої мови, оскільки допомагає культурно виражати думки, бажання, поширювати інформацію та налагоджувати позитивні контакти з людьми.

Аналіз функцій мовного етикету дозволяє зрозуміти, з якою метою вони використовуються та які задачі виконують, а також виявити важливість застосування етикетних формул в повсякденному та професійному спілкуванні. У практичній частині роботи досліджувалися засоби вираження вітання та прощання в українській та англійській мовах та контексти, в яких вони застосовуються.

З-поміж усіх етикетних формул, вирази вітання та прощання є особливо важливими, оскільки вони слугують обрамленням будь-якої комунікативної ситуації, адже вони відкривають та закривають процес спілкування. Доречне використання даних формул допомагає справити хороше враження на свого співрозмовника, залишити приємне відчуття після розмови та налагодити позитивний контакт із людиною. До того ж влучне застосування даних етикетних формул дозволяє продемонструвати культуру мовлення, рівень розумового та морального розвитку людини.

У даній роботі було проаналізовано та виявлено спільні та відмінні риси побудови формул вітання та прощання в українській та англійській мовах. З проведеного аналізу відомо, що етикетні формули в українській та англійській мовах мають як спільні, так і відмінні риси, що зумовлено культурно-історичним та соціальним аспектами. Українським виразам, на відміну від англійських, притаманна більша душевність та доброзичливість, до того ж велика кількість фраз, особливо діалектних, містять релігійний підтекст. У випадку англійської мови – їй притаманні більш стримані, нейтральні вирази, які можуть використовуватися у різних ситуаціях з відмінними контекстами.

У підсумку, дана курсова робота окреслює поняття мовного етикету та його функцій, порівнює мовний етикет та притаманні йому формули вітання і прощання в українській та англійській мовах, допомагає зрозуміти спільні та відмінні риси між ними і пояснює вживання етикетних формул вітання та прощання в обох мовах.

РЕЗІЮМЕ

Курсова робота спрямована на дослідження питання мовного етикету, його функцій, класифікацію та важливість використання етикетних формул ввічливості у людській комунікації і порівнює українську та англійську мови в даному аспекті. Оскільки мовний етикет є невід'ємною частиною культури будь-якого народу, вивчення та дотримання його норм необхідне для побудовування ефективних та приємних відносин з людьми.

У першому розділі проаналізовано теоретичний аспект питання про мовний етикет, його функції, притаманних йому етикетних формул ввічливості та їх класифікації. Складено та поділено етикетні формули за певними категоріями, визначено їхні цілі, завдання та пояснено важливість їхнього використання в різних мовленнєвих ситуаціях. У висновку до першого розділу виділено необхідність поглиблення знань у сфері мовного етикету, а також підкреслено значущість його складових.

У другому розділі досліджено практичний аспект питання аналізу функціонування етикетних формул вітання та прощання в українській та англійській мовах. Наведено приклади формул, зіставлено та порівняно їхні спільні та відмінні риси в обох мовах.

Ключові слова: мовний етикет, етикетні формули, культура мовлення, комунікація, ввічливість.

SUMMARY

The term paper is aimed at studying the issue of language etiquette, its functions, classification and importance of using etiquette formulas of politeness in human communication by comparing Ukrainian and English in this aspect. Since language etiquette is an integral part of the culture of any nation, learning and observing its norms is essential for building effective and pleasant relationships with people.

The first section of the paper is devoted to the theoretical aspect of language etiquette, its functions, inherent etiquette formulas of politeness and their classification. The section divides etiquette formulas into certain categories, defines their goals and objectives and explains the importance of their use in different speech situations. The conclusion to the first section highlights the need to deepen knowledge in the field of speech etiquette and emphasises the importance of its components.

The second section of the paper focuses on the practical aspect of analysing the functioning of etiquette formulas of greeting and farewell in Ukrainian and English. The article provides examples of formulas, compares and contrasts their common and distinctive features in both languages.

Keywords: language etiquette, etiquette formulas, culture of speech, communication, politeness.

Список використаної літератури

1. Баліцька Л. (2018, 31 жовтня). Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка. *Соціопрагматичні параметри вітання в українській комунікації*. Репозитарій Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/10980>
2. Білавич, Г. В., Багрій, М. А., Гречаник, Н. Ю., & Гнатишин, С. І. (2023). Формування комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти. *Медицина освіти*, (4), 77–81. <https://doi.org/10.11603/m.2414-5998.2022.4.13635>
3. Біляк, І. В. (2013). Особливості функціонування мовної гри в сучасному англomовному новинному медіатексті. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов*, (1052), 37-42. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhIFL_2013_74_9
4. Ветрова, Е. С. (2007). Звертання пане, пані, добродію, добродійко в українському мовному етикеті. *Лінгвістичні студії*, 15, 351–355.
5. Ганич, Д. І., & Олійник, І. С. (1985). *Словник лінгвістичних термінів*. Вища школа.
6. Деревянко, Ю. М. (2019). Етикетні ситуації повсякденного спілкування в англійськомовній та українськомовній культурах: зіставний аспект. *Автореферати та анотації дисертацій*.
7. Євтушенко, О. М. (Упоряд.) (2019). Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства: Матеріали сьомої Всеукраїнської наукової конференції студентів, аспірантів, викладачів та співробітників (Суми, 18–19 квітня 2019 р.). Суми: Сумський державний університет.
8. Жук (Лаврик), Д. С. (2016). Особливості мовленнєвого етикету української лінгвокультури. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Філологія*, (74), 196-199. Вилучено з: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhIFL_2016_74_45.

9. Зубкова, Л. В., & Чернікова, Л. Ф. (2013). Мовний етикет – невід'ємний елемент культури мовлення. *Культура народів Причорномор'я*, (254), 202–205.
10. Красніцька Г. М. (2021). Історичні передумови виникнення етикету. *Вчені Записки ТНУ Імені В. І. Вернадського. Серія: Історичні науки*, (2), 163-168. <https://doi.org/10.32838/2663-5984/2021/2.23>
11. Климєнтова, О. В. (2014). Фатична функція мови в аспекті усвідомлюваних і неусвідомлюваних чинників комунікації. *Мовні і концептуальні картини світу*, 50(1), 368-375. Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mikks_2014_50\(1\)__55](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mikks_2014_50(1)__55)
12. Косенко, Ю. В. (2011). *Основи теорії мовної комунікації (Навч. посіб.)*. Суми: Сумський державний університет.
13. Лужецька, Л. (2013). Мовний етикет і його роль у становленні мовленнєво компетентної особистості майбутнього вчителя початкових класів. *Рідне слово в етнокультурному вимірі*, (2013), 508-515.
14. Мистецтво привітання. як зачарувати своїм вітанням українською мовою: найвлучніші слова та фрази. (2024). <https://life.nv.ua/ukr/showbiz/yak-pravilno-vitatisya-ukrajinskoju-movoyu-top-slova-ta-frazi-nedorechni-vislovi-50390258.html> Функції мовного етикету. (2014). <https://www.studcon.org/funkciyi-movnogo-etyketu>
15. Наукові основи формування українського професійного мовлення студентів нефілологічного напрямку. (2022). *Scientific Issues of Vinnytsia State M. Kotsyubynskyi Pedagogical University. Section: Pedagogics and Psychology*, 138(71), 43–39. <https://doi.org/10.31652/2415-7872-2022-71-43-49>
16. Прохоренко, Я. С. (2018). *Український мовний етикет*. XVIII Міжнародна науково-практична конференція молодих учених і студентів «Політ. Сучасні проблеми науки» (науковий керівник Сібрук А. В.).
17. Савєнкова, Л. О., Сгадова, В. В., Борисенко, Л. Л., Варбан, Є. О., Завірюха, В. В., Козлова, О. С., Медвідь, Л. А., Музичко, Л. В., Приходько, В. М., Федоренко, Н. І., & Лавриненко, Д. Г. (2015). *Психологія спілкування*. КНЕУ.

18. Функції мовного етикету. (2014). <https://www.studcon.org/funkciyi-movnogo-etyketu>
19. Формановська Н.І. (2005) Культура спілкування та мовний етикет. – Ікар, 233 с.
20. Циганок, І., & Іванова, М. (2020). Етикетні формули в українській, болгарській та румунській мовах. *Філологічні діалоги: Збірник наукових праць*, 7, 116–121. Ізмаїл: РВВ ІДГУ.
21. Dimont, C. (n.d.). *The history of “god save the king.”* History Today. <https://www.historytoday.com/archive/history-matters/god-save-queen-history-national-anthem>
22. Gazeta.ua. (2013). “Здоровенькі були” вітаються вже здебільшого літні люди. https://gazeta.ua/ru/articles/ukraine-newspaper/_zdorovenki-buli-vitayutsya-vzhezdebilshogo-litni-lyudi/492188
23. International House Bristol. (2016). *Saying goodbye - elementary*. <https://www.ihbristol.com/useful-english-expressions/example/saying-goodbye-1>
24. Kultanova, Z. M., Yeskazinova, Z. A., & Tazhibayeva, E. R. (2012). Education and Science Without Borders. Prague, 3(5), 142–144.
25. Lesinska, O., & Holiuk, I. (2021). The peculiarities of American youth slang. *International Humanitarian University Herald. Philology*, 3(48), 99–101. <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2021.48-3.24>
26. Spengler, T. (2021). *18 ways to say “hello” in English...* LinkedIn. <https://www.linkedin.com/pulse/18-ways-say-hello-english-thomas-spengler/>
27. Xipat. (2023). *Business greetings*. Workplace English Training E-Platform. <https://www.workplace-english-training.com/emagazine/en/business-speaking-skills/2004-business-greetings1.html>